

**Конституція 1949
року й утворення
ФРН. Політична
система
Німеччини.**

Відповідь
Махно Ю.П.

Конституція
Німеччини
— ОСНОВНИЙ
закон
Федеративної
Республіки
Німеччини.

- (2) Was an einer Handlung im Sinne des Absatzes 1 öffentlich aufgeführt oder die mit einem anderen verhandelt oder in anderer Weise veröffentlicht, wird mit Zwölftausend bis zu zehn Jahren bestraft.
- (3) In minder schweren Fällen kann in dem Falle des Absatzes 1 auf Zwölftausend nicht unter zwei Jahren, in dem Falle des Absatzes 2 auf Gefängnis nicht unter einem Jahr erkannt werden.
- (4) Wer aus freien Stücken seine Tätigkeit aufgibt oder bei Beauftragung mit schwerer die vorerwähnte Handlung verhindert, kann nicht nach dem Verhältnisse des Absatzes 1 mit Strafe bestraft werden.
- (5) Für die Abmündung ist, sofern die Handlung sich ausschließlich gegen die verfassungsmäßige Ordnung eines Landes richtet, mangels anderweitiger landesrechtlicher Regelung die für Strafsachen zuständige oberste Gericht des Landes zuständig. Im übrigen ist das Oberlandesgericht zuständig, in dessen Bezirk die erste Bundesregierung ihren Sitz hat.
- (6) Die vorerwähnten Vorschriften gelten bis zu einer anderweitigen Regelung durch Bundesgesetz.

Artikel 144

- (1) Dieses Grundgesetz bedarf der Annahme durch die Volksernennungen in zwei Drittel der deutschen Länder, in denen es zunächst gelten soll.
- (2) Soweit die Anwendung dieses Grundgesetzes in einem der in Artikel 23 aufgeführten Länder oder in einem Teile eines dieser Länder Beschränkungen unterliegt, hat das Land oder der Teil des Landes das Recht, gemäß Artikel 58 Vertreter in den Bundesrat und gemäß Artikel 50 Vertreter in den Bundestag zu entsenden.

Artikel 145

- (1) Der Parlamentarische Rat stellt in öffentlicher Sitzung unter Mitwirkung der Abgeordneten Groß-Berlins die Annahme dieses Grundgesetzes fest, fertigt es aus und verkündet es.
- (2) Dieses Grundgesetz tritt mit Ablauf des Tages der Verkündung in Kraft.
- (3) Es ist im Bundesgesetzblatt zu veröffentlichen.

Artikel 146

- Dieses Grundgesetz verliert seine Gültigkeit an dem Tage, an dem eine Verfassung in Kraft tritt, die von dem deutschen Volke in freier Entscheidung beschlossen worden ist.

Der Parlamentarische Rat hat das vorstehende Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland in öffentlicher Sitzung am 8. Mai des Jahres Eintausendneuhundertneunundvierzig mit dreihundertfünfzig gegen zwölf Stimmen beschlossen. Zu Urkunde dessen haben sämtliche Mitglieder des Parlamentarischen Rates die vorliegende Urschrift des Grundgesetzes eigenhändig unterzeichnet.

BONN AM RHEIN, den 23. Mai des Jahres
Eintausendneuhundertneunundvierzig.

Konrad Adenauer

PRÄSIDENT DES PARLAMENTARISCHEN RATES

Adolph Schönfelder

VICEPRÄSIDENT DES PARLAMENTARISCHEN RATES

Kernemann

II. VICEPRÄSIDENT DES PARLAMENTARISCHEN RATES

ІСТОРІЯ

- **23 травня 1949** року в західній окупаційній зоні була заснована **Федеративна Республіка Німеччина**. Цього дня Парламентська рада в **Бонні** урочисто проголосила набуття чинності Основного закону країни.
- **Основний закон ухвалювався як тимчасова конституція, а тому не був названий «Конституція». У Преамбулі було зазначено, що він діє аж до об'єднання країни, після чого буде вироблена конституція об'єднаної Німеччини. Однак 40-річний досвід конституційного будівництва довів, що Основний закон був одним з найбільш вдалих конституційних документів в історії Німеччини. Він забезпечив створення і функціонування життєздатної демократії на німецькій землі. Тому після об'єднання країни положення про тимчасовий характер Основного закону було видалене з Преамбули. Проте питання про розробку нової конституції остаточно не знято з порядку денного, він лише відкладений на невизначений час.**

- **Основний закон** — це новий юридичний документ, який зберігає, проте, певну спадкоємність з попереднім конституційним розвитком. У ст. 140 Основного закону сказано, що ст. 136, 137, 138, 139 і 141 Веймарської конституції є складовими частинами Основного закону. Ці статті регулюють взаємовідносини держави і церкви. Основний закон складається з преамбули та 14 розділів, причому три розділи (IVa, V, VI) були включені в конституцію пізніше, в процесі внесення поправок і доповнень до Основного закону.
- Проект Основного закону ФРН був підготовлений комітетом німецьких фахівців з конституційного права, що діяв на основі вказівок прем'єр-міністрів земель, у свою чергу уповноважених губернаторами західних окупаційних зон. Проект був розглянутий Парламентською радою з депутатів, вибраних ландтагами земель. Остаточний проект був прийнятий **8 травня 1949** року і набув чинності **23 травня**.
- Основний закон проголосив ФРН як правову, федеративну, демократичну, республіканську і соціальну державу.
- Назва «Федеральна Республіка Німеччини» була вигадана Теодором Гейсом, майбутнім першим президентом країни.

- Вирішуючи питання про державний прапор, Парламентська рада зупинилася на чорний-червоний-жовтому тріколорі, який був прапором революції 1848 року, стягом боротьби за об'єднання Німеччини.
- Що стосується герба, то члени Парламентської ради не стали порушувати традицію: з XII століття на золотому щиті династії Штауфенов красувався чорний орел з червоними лапами і дзьобом, що вів своє походження від герба Карла Великого. Батьки конституції 1949 року лише прибравши з кігтів орла свастику, яку він тримав 12 років при нацистському режимі.
- Про гімн в конституції вирішили взагалі не згадувати, оскільки знаменита «Німецька пісня» починалася словами «Німеччина, Німеччина понад усе», які все людство сприймало як клич шовініста. Гімн з'явився тільки в 1952 році: ним стала третя строфа «Німецької пісні».

Основні положення

- Згідно з Основним законом, главою держави є Федеральний президент. Президент виконує, перш за все, представницькі функції, обирається спеціально скликаними Федеральними зборами (у нього входять депутати бундестагу і таке ж число делегатів, що обираються земельними парламентами) строком на 5 років.
- Верховним виборним законодавчим органом ФРН є бундестаг — німецький парламент, що обирається на 4 роки шляхом загальних прямих і таємних виборів (активне і пасивне виборче право надаються після досягнення 18 років). Половина депутатів обирається в округах за мажоритарною системою, інша половина — за партійними списками.
- У бундестагу можуть бути представлені партії, що набрали на виборах не меншого 5 % голосів виборців за партійними списками. Якщо партія цей бар'єр не пододала, проте отримала три або більше прямих мандатів, подані за неї голоси враховуються при розподілі місць в бундестагу (в цьому випадку партія не має права утворити фракцію).

- Приймаючи закони, бундестаг взаємодіє з представницьким органом земель ФРН — **бундесратом**, який не є виборним органом. Його члени (прем'єр-міністри і міністри земель ФРН) призначаються земельними урядами. Склад бундесрата міняється у міру проведення виборів в **ландтаги** (парламенти) земель. Кожна земля має в бундесраті від 3 до 6 голосів залежно від чисельності населення. На 2009 рік в бундесраті 69 місць.
- Президент і 3 віце-президенти бундесрата обираються строком на 1 рік за принципом ротації з числа голів земельних урядів. З 1 листопада 2008 по 31 жовтня 2009 президентом бундесрата є прем'єр-міністр **Саара Петер Мюллер** (ХДС).
- Виконавча влада на федеральному рівні представлена федеральним урядом, на чолі якого стоїть **федеральний канцлер**. Головою органів виконавчої влади на рівні суб'єктів федерації є прем'єр-міністр (або бургомістр міста-землі).
- Федеральною і земельними адміністраціями керують міністри, які стоять на чолі адміністративних органів.

- **Главою держави є федеральний президент, що обирається на п'ять років спеціальним органом - федеральними зборами. Президент наділений обмеженими повноваженнями: подає на затвердження главу уряду, звільняє і призначає федеральних суддів і чиновників, представляє країну на міжнародній арені.**
- **Реальне керівництво виконавчою владою здійснює федеральний уряд на чолі з канцлером, який, як правило, є главою партії, що перемогла на виборах і затверджується бундестагом. Канцлер самостійно формує кабінет, направляє зовнішню і внутрішню політику держави, несе відповідальність перед бундестагом.**
- **Виняткову роль в політичному житті країни відіграє Конституційний суд, який здійснює контроль за конституційністю нормативних актів, розглядає спори про права та обов'язки вищих органів влади федерації, окремих земель, виносить рішення про заборону політичних партій з огляду на їх антиконституційність. Судді Конституційного суду призначаються довічно, 50% їх стверджується бундестагом, 50% - бундесратом.**

Судова система

- Судова система ФРН побудована на принципі полісистемності і включає конституційні суди, суди загальної юрисдикції, адміністративні, фінансові, трудові суди і суди з соціальних питань.
- Конституційна юстиція ФРН включає два рівні: федеральний Конституційний суд і конституційні суди земель. Згідно з конституцією ФРН кожна земля має право створювати власний конституційний суд. Земельний конституційний суд є абсолютно самостійним органом. Федеральний Конституційний суд не очолює систему конституційних судів земель і не контролює конституційне провадження в землях. З питань, визначених законодавством, земельні конституційні суди є першою і останньою інстанцією, головним чином у вирішенні питань про відповідність земельного законодавства конституції землі і вирішенні спорів між органами влади землі. Земельні конституційні суди створені в усіх німецьких землях за винятком землі Шлезвіг-Гольштейн.
- Суди загальної юрисдикції розглядають кримінальні та цивільні справи за винятком тих, що віднесені законом до компетенції інших судів. Система судів загальної юрисдикції складається з чотирьох інстанцій і включає дільничні суди, суди земель, верховні суди земель і федеральну судову палату - Верховний суд ФРН.
- Нижчою інстанцією є дільничні суди, компетенцією яких є розгляд цивільних справ з сумою позову що не перевищує 5 тис. Євро, а також спори, які можна віднести до категорії захисту прав споживачів. До компетенції дільничних судів відноситься розгляд практично всього кола суперечок, що впливають із сімейних правовідносин, за винятком справ про встановлення батьківства. Компетенція дільничних судів у кримінальних справах обмежена розглядом справ, де покарання не перевищує чотирьох років позбавлення волі, при цьому справи, де покарання перевищує дворічний термін ув'язнення, розглядаються за участю судових засідателів (шеффенов). Основна маса справ розглядається суддею одноособово.

- Наступний щабель становлять земельні суди, які розглядають в якості судів першої інстанції справи за цивільно-правових спорів на суму понад 5 тис. Євро, справи про встановлення батьківства, а також деякі категорії позовів, що пред'являються до скарбниці, суддям і державним службовцям у зв'язку з перевищенням ними своїх повноважень. Більшість справ вирішуються колегією з трьох суддів, лише деякі які не становлять великої складності справи можуть вирішуватися суддею одноособово. До компетенції земельних судів входить розгляд кримінальних справ, де покарання перевищує чотири роки позбавлення волі. Ці справи розглядаються судовими колегіями з двох-трьох професійних суддів і двох шеффенов. Крім того, земельні суди виступають в якості апеляційної інстанції щодо рішень дільничних судів у цивільних і кримінальних справах.
- Третю сходинку в системі судів загальної юрисдикції представляють вищі суди земель, які не є верховним судом певної землі. Територія всіх земель ФРН ділиться на судові округи, які і очолюють вищі суди земель. У кожній землі може бути різна кількість округів і, відповідно, вищих судів землі.
- Вищий суд землі є апеляційною інстанцією у цивільних і кримінальних справах на рішення і вироки судів земель. Він може розглядати скарги як касаційна інстанція на рішення і визначення дільничних судів не підлягають апеляції, а також на вироки, винесені судами шеффенів, але в разі, якщо касаційна скарга приноситься на порушення законодавства землі, а не федерального законодавства. Крім того, вищі суди землі можуть розглядати в якості першої інстанції справи підсудні нижчестоящим судам, але визнані особливо складними або особливо значущими.
- Очолює систему судів загальної юрисдикції Верховний федеральний суд, який з 1969 р не розглядає справи як суд першої інстанції. Його основна компетенція - розгляд касаційних скарг у кримінальних і цивільних справах. Крім того, можливий перегляд справи за нововиявленими обставинами.

- **Адміністративні суди розглядають скарги фізичних і юридичних осіб на дії і акти органів державного управління, а також спори між органами місцевого самоврядування, якщо ці питання не належать до компетенції інших судів. Система адміністративних судів включає три інстанції. Нижчим рівнем є адміністративні суди, які розглядають в якості суду першої інстанції всі спори, які передбачають адміністративно-правовий порядок розгляду і не віднесені до компетенції вищих судів. Наступний щабель складають вищі адміністративні суди земель, які розглядають скарги на рішення адміністративних судів, а також дозволяють деякі категорії справ в якості суду першої інстанції. Очолює систему адміністративної юстиції Федеральний адміністративний суд, який в якості суду першої інстанції розглядає публічно-правові спори і, крім того, скарги на рішення вищих адміністративних судів земель.**
- **Система судів по трудових спорах включає три інстанції, нижчою з яких є трудові суди. Тільки вони можуть виступати в якості суду першої інстанції. До компетенції трудових судів належить вирішення цивільно-правових спорів між працівниками і роботодавцями, в тому числі спори між сторонами колективного договору, про дозвіл або заборону страйків і локаутів, про створення спілок і об'єднань і їх право на здійснення своєї діяльності. Судові спори розглядає колегія з трьох суддів: голови (професійного судді) і двох "почесних суддів", один з яких представляє роботодавців, а інший - найманих працівників. Другою інстанцією є земельні трудові суди, які розглядають апеляційні скарги на рішення та постанови трудових судів. Очолює систему судів по трудових спорах Федеральний трудовий суд, який розглядає скарги в порядку касації на рішення нижчих судів.**
- **Система судів по трудових спорах включає три інстанції, нижчою з яких є трудові суди. Тільки вони можуть виступати в якості суду першої інстанції. До компетенції трудових судів належить вирішення цивільно-правових спорів між працівниками і роботодавцями, в тому числі спори між сторонами колективного договору, про дозвіл або заборону страйків і локаутів, про створення спілок і об'єднань і їх право на здійснення своєї діяльності. Судові спори розглядає колегія з трьох суддів: голови (професійного судді) і двох "почесних суддів", один з яких представляє роботодавців, а інший - найманих працівників. Другою інстанцією є земельні трудові суди, які розглядають апеляційні скарги на рішення та постанови трудових судів. Очолює систему судів по трудових спорах Федеральний трудовий суд, який розглядає скарги в порядку касації на рішення нижчих судів.**

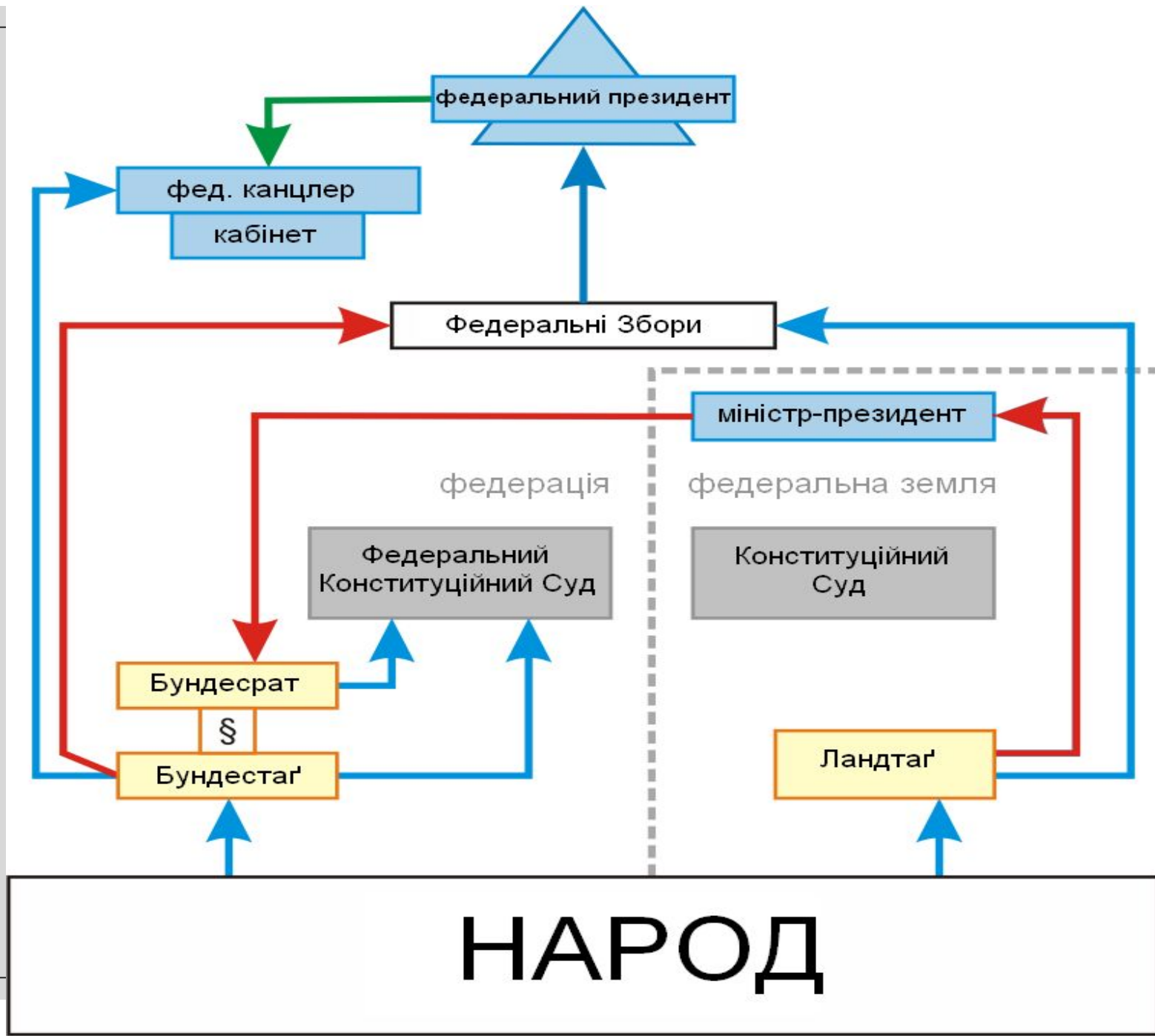
Фінансові суди розглядають спори, пов'язані зі сплатою податків і митних зборів. Компетенція фінансових судів не поширюється на кримінальне провадження та провадження про відшкодування грошового збитку. Встановлено двоступенева система фінансових судів. У кожній із земель утворені судові округи, де діють фінансові суди в якості судів першої інстанції. Очолює систему фінансових судів Федеральний фінансовий суд, створений в 1950 р замість Імперського фінансового суду, заснованого в 1918 р і припинив своє існування після поразки Німеччини у Другій світовій війні. Федеральний фінансовий суд розглядає скарги в касаційному порядку.

З метою здійснення єдності правосуддя вищі суди ФРН утворюють Об'єднаний сенат, створений в 1968 р. Об'єднаний сенат приймає справу до провадження, коли один з федеральних вищих судів розходиться в своєму рішенні з питань права з іншим вищим федеральним судом або Об'єднаним сенатом. Висновок Сенату у справі є обов'язковим.

З утворенням ЄС і Ради Європи на додаток до національної виникла міжнародна або європейська юрисдикція і були створені судові органи, які мають наднаціональний характер, куди можуть звертатися громадяни ФРН. Серед таких органів слід виділити перш за все Суд європейських співтовариств і Європейський суд з прав людини. Рішення цих двох судів є обов'язковими для органів влади ФРН.

Політична система Німеччини.

- Під політичною системою Німеччини розуміють сукупність політичних інституцій, процесів прийняття політичних рішень та зміст цих політичних рішень.
- Політична система Німеччини базується на принципах федералізму та парламентської демократії. Основну роль відіграють інтенсивно конкуруючі одна з одною політичні партії, тому політичну систему Німеччини ще часто називають партійною демократією. Вибори в Німеччині здебільшого базуються на пропорційній системі, тому для утворення дієздатного уряду завжди необхідна конструктивна співпраця конкуруючих партій.
- Федеральний парламент — Бундестаг — обирає главу федерального уряду — канцлера, який визначає на федеральному рівні засади внутрішньої і зовнішньої політики та визначає кандидатури федеральних міністрів. Статус органів державної влади федерації та розподіл завдань і компетенції між федерацією та землями визначаються Основним Законом ФРН. Дотримання Основного Закону — федеральної конституції ФРН — контролює Федеральний Конституційний Суд.

Засади державного ладу

- Центральною характеристикою політичної системи Німеччини є її незмінні структурні принципи (Strukturprinzipien), до яких належать: недоторканість людської гідності, закріплена в ч. 1 ст. 1 конституції, та закріплені в статті 20 конституції принципи демократії, правової держави, федерального устрою (поділ на землі), та соціальної держави.
- Загальна структура політичної системи представлена на рис.1.
- Крім вищезгаданих стаття 20 визначає два інших засадничих принципи - принцип розподілу влади та право німецького народу на опір спробам ліквідації існуючого конституційного ладу.
- Німеччина відповідно до закріпленого в ст. 20 конституції принципу федералізму є федеративною державою, кожна земля відповідно має свої органи законодавчої, виконавчої і судової влади. Таким чином під федеральним існує другий - земельний - рівень прийняття політичних рішень.
- Ч. 3 ст. 79 конституції забороняє змінювати згадані вище засадничі принципи державного ладу, визначені в статтях 1 та 20. Усі учасники політичного життя зобов'язані визнавати і підпорядковувати свою діяльність „свободолюбивому демократичному ладу” (freiheitliche demokratische Grundordnung, FDGO), визначеному діючим Основним Законом.

Основи цього ладу знаходяться під захистом конституції, держави та її інституцій (принцип демократії, готової захистити самої себе - *wehrhafte Demokratie*).

- **Роль політичних партій в Німеччині є значною і закріплена в ст. 21 конституції. Політичні партії висувають кандидатів на політичні посади, впливають на визначення особового складу керівних органів державної адміністрації, судів та прокуратури.**
- **Елементи прямої демократії в Німеччині на федеральному рівні майже не присутні. Громадяни мають в обмежених рамках можливість брати участь в прийнятті політичних рішень на рівні місцевих громад та земель шляхом місцевих референдумів, але їх результати не мають обов'язкової юридичної сили.**
- **ФРН вважається парламентською демократією, оскільки голова федерального уряду - федеральний канцлер - обирається прямо федеральним парламентом - Бундестагом. На відміну від президентських демократій федеральний президент виконує в Німеччині майже виключно репрезентативні функції. Він не має ані права вето, ані не може де-факто впливати на прийняття рішень щодо персонального складу уряду.**

Федералізм

- Продовжуючи традицію великих та малих князівств Священної Римської імперії та як протиприклад унітарній державі, створеній за часів націонал-соціалістичної диктатури, на вимогу держав-союзників в основу державного устрою ФРН було покладено принцип федералізму - рішення, яке відповідно ч. 3 ст. 79 конституції більше ніколи не може бути піддано ревізії. Створені в 1946 р. на території західних окупаційних зон союзників землі об'єдналися в 1949 р. в Федеративну Республіку Німеччину. На той момент кожна з них вже мала власну конституцію, уряд та систему судів.
- Розподіл компетенції і завдань між федерацією і землями має відбуватися в ідеальній формі у відповідності з принципом субсидіарності, хоча цей принцип в німецькій конституції й не закріплений. У відповідності з цим принципом федерація переймає тільки ті завдання і компетенції, які вона може виконувати ефективніше, ніж це роблять землі. Але це не слід розуміти так, що федерація може перейняти будь-яку законодавчу компетенцію лише завдяки тому, що змогла успішно аргументувати, що може її ефективніше реалізувати, ніж землі. Більшість законодавчих компетенцій в Німеччині закріплена за федерацією, основними винятками, закріпленими за землями, є поліцейне та комунальне право, а також політика в галузі культури та освіти. Окрім того, за землями закріплена велика частина компетенцій щодо організації адміністрації та судочинства. Важливою функцією федерації є функція другого рівня розподілу влади, його ще називають вертикальним розподілом влади. Бундесрат - друга палата парламенту - є представництвом інтересів урядів німецьких земель на федеральному рівні, але не зважаючи на це, Бундесрат залишається конституційним органом федерації, а його права та повноваження визначаються федеральним і аж ніяк не земельним правом.

- **В Німеччині постійно ведеться дискусія про реформування федерального устрою держави. Темам цих дискусій є перед усім об'єднання деяких земель в одну, статус і повноваження Бундесрату та повернення деяких компетенцій, перенесених останнім часом на федеральний рівень, земельним ландтагам. Обговорення реформи федеративного устрою Німеччини йде таким чином в трьох напрямках: (1) розподіл компетенцій і завдань між федерацією і землями, (2) розподіл фінансових ресурсів для реалізації цих завдань і компетенцій, (3) реорганізація територіального устрою ФРН. Проведена в 2006 р. реформа федеративного устрою реформувала в відносно великому об'ємі сферу розподілу компетенцій між федерацією і землями, реорганізація системи розподілу фінансових ресурсів поки що тільки планується.**
- **Батьки сьогоднішньої конституції Німеччини, опираючись на негативний досвід історії Веймарської республіки і домінуючого тоді правового позитивізму, виходячи з якого правом є те, що проголошує норма закону, а будь-яка норма може бути змінена, ввели в нову конституцію Німеччини елементи природного, надпозитивного, права. На природному праві базуються захист людської гідності як вище завдання держави, структурні принципи державного ладу, федеральний устрій та гарантії участі земель в законодавчому процесі на рівні федерації. Ці принципи є засадничими і незмінними, неможливість їх зміни закріплена в ч. 3 статті 79 конституції.**

- Іншим елементом обороздатної демократії є можливість заборони користування правами та свободами, закріпленими в німецькій конституції, противникам існуючого конституційного ладу, а також заборони діяльності антиконституційних партій та громадських об'єднань. Окрім того, додатковим інструментом захисту існуючого конституційного ладу є закріплена в кримінальному кодексі карність спроб усунення існуючого конституційного ладу.
- Як *ultima ratio*, останній аргумент захисту „свободолюбивого, демократичного ладу” ФРН конституція в статті 20 частина 4 передбачає право народу на чинення опору будь-якими засобами „будь-кому, хто спробує, усунути цей лад”.

Глава держави: федеральний президент. Законодавча влада федерації. Бундестаг.

- **Главою держави в ФРН є федеральний президент (Bundespräsident). Батьки німецької конституції свідомо відвели федеральному президенту відносно слабку роль в політичній системі Німеччини, щоб відмежувати його пост від подібного посту рейхспрезидента (Reichspräsident) в Веймарській республіці, і наділили його переважно репрезентативними та формальними повноваженнями. Його політична роль обмежена функцією надпартійного, націленого на політичний компроміс арбітра. Але навіть ця функція значно послаблена на практиці, прикладом тут є дострокове припинення повноважень Бундестагу в 1982 р., коли федеральний президент виконав тільки побажання задіяних політиків, які були справжніми ініціаторами припинення повноважень парламенту. Найефективнішим засобом, яким федеральний президент може досягти деякого політичного ефекту, є його звернення і промови, через які він втручається в політичні дискусії або навіть ініціює в політикумі дискусії з певних тем.**
- **Федеральний президент обирається Федеральними Зборами на п'ять років і може бути один раз переобраним на наступний термін.**

- **Органи законодавчої влади федерації беруть участь в ухваленні федеральних законів та здійсненні контролю за виконанням федерального бюджету. До органів законодавчої влади федерації відносяться Бундестаг та Бундесрат. Проте, на зважаючи на два органи, що беруть участь в законодавчому процесі, ФРН не слід сприймати, як це часто помилково робиться, як країну з типовою двопалатною системою як США чи Велику Британію. Власне парламентом є тільки Бундестаг, що обирається на загально німецьких виборах, його депутати володіють вільним представницьким мандатом від німецького народу. Депутати Бундесрату мають так званий імперативний мандат від урядів федеральних земель, тобто вони зобов'язанні виконувати вказівки земельних урядів, інтереси яких вони представляють на федеральному рівні. Окрім того, Бундесрат і Бундестаг мають різні повноваження і роль в законодавчому процесі, тому Бундесрат не можна розглядати як повноцінну другу палату парламенту.**
- **Бундестаг схвалює федеральні закони, обирає федерального канцлера, а також, як частина Федеральних Зборів, федерального президента, здійснює контроль за виконанням федерального бюджету, контролює діяльність федерального уряду, приймає рішення про використання збройних формувань Бундесверу, утворює комітети для підготовки законопроектів, здійснює контроль за діяльністю німецьких спецслужб. Німецька конституція визначає, що депутат Бундестагу не пов'язаний при голосуванні чи інших діях вказівками ні своєї партії, ні якоїсь іншої групи впливу, однак в парламентській практиці спостерігається сильний вплив фракційної дисципліни. Депутати однієї партії, як правило, погоджують перед голосуванням по кожному законопроекту свою поведінку при голосуванні. Відхилення від домовленої поведінки при голосуванні можуть мати внутрішньопартійні наслідки для окремого депутата, оскільки повторне проходження в парламент його кандидатури в великій мірі залежить від підтримки його партії. Підтримання фракційної дисципліни є основним завданням голови фракції партії в Бундестазі.**

- Депутати Бундесрату на відміну від депутатів Бундестагу призначаються урядами федеральних земель, а не обираються німецьким народом на загальних виборах. Тому Бундесрат є постійно діючим органом в той час, як повноваження Бундестагу обмежені чотирьохрічною каденцією. Розподіл голосів в Бундесраті змінюється тільки в зв'язку зі зміною складів земельних парламентів і створених в них урядових коаліцій, оскільки вибори в окремих землях не співпадають у часі ні між собою, ні з виборами до Бундестагу. Тому в Бундестазі та Бундесраті не виключеною є можливість створення протилежних більшостей.
- Бундесрат не є типовим органом законодавчої влади, його було створено для забезпечення участі федеральних земель в законодавчому процесі в тих частинах, які стосуються їх компетенцій. Бундесрат бере участь в підготовці всіх законів, але його вето може бути подолане Бундестагом, якщо відповідний закон не визначений конституцією як такий, що потребує обов'язкового підтвердження Бундесратом.
- Кожна земля отримує в Бундесраті в залежності від числа її жителів від 3 до 6 голосів, депутати однієї землі в Бундесраті можуть голосувати тільки однаково. Якщо партії, які входять в земельний уряд, не можуть погодитися на спільне голосування з якогось законопроекту в Бундесраті, то представники землі, як правило, утримуються від голосування по цьому законопроекту. Де факто таке утримання прирівнюється до голосування через „ні”. При виникненні конфлікту між Бундесратом і Бундестагом включається спільний Погоджувальний комітет.

- **Засідання Бундесрату веде президент Бундесрату. В визначеному конституцією порядку заступництва глави держави - федерального президента - президент Бундесрату стоїть на другому місці, тобто у випадку дострокового припинення повноважень федерального президента функції глави держави тимчасово виконує президент Бундесрату. Президентство в Бундесраті переходить що півроку у встановленому порядку від однієї землі до іншої.**

Виконавча влада федерації

- Функцією виконавчої влади в ФРН є виконання законів та постанов держави. В зеленості від окремих норм законів органи виконавчої влади можуть діяти в певних межах на власний розсуд. Будь-який адміністративний акт, тобто конкретна дія конкретного органу виконавчої влади відносно певного громадянина, може бути оскаржена останнім в адміністративному суді. Органи виконавчої влади при виконанні своїх функцій зобов'язані дотримуватися конституції. Кожному громадянину гарантовано право після вичерпання всіх юридичних можливостей звернутися в окремому випадку з конституційною скаргою до Федерального Конституційного Суду, якщо він вважає, що дії якогось органу виконавчої влади порушують його конституційні права.
- Органами виконавчої влади на федеральному рівні є, наприклад, федеральний уряд (федеральний канцлер і федеральні міністри), федеральні органи державної адміністрації та їх посадові особи, Федеральна поліція, Федеральне бюро з захисту конституції, Бундесвер, Зовнішньополітичне відомство. Федеральний канцлер та федеральні міністри становлять разом федеральний уряд Федеративної Республіки Німеччина, розповсюдженою назвою є ще „федеральний кабінет”. Федеральний канцлер є главою федерального уряду Федеративної Республіки Німеччини. Федеральний канцлер обирається депутатами Бундестагу. За федеральним канцлером таким чином стоїть абсолютна більшість голосів депутатів Бундестагу, яка виникає, як правило, через створення декількома партіями коаліції. Цю більшість називають ще „канцлерською більшістю”. Федеральний канцлер призначає і звільняє міністрів, у відповідності з конституцією йому належить так звана директивна компетенція, тобто право визначати засади політики уряду на рівні федерації. До закінчення відведеної каденції федеральний канцлер може бути усунутий зі свого поста тільки через конструктивний вотум недовіри, тобто через утворення нової урядової більшості в Бундестазі і обрання нового канцлера.

- **Зі свого боку федеральний канцлер через вотум довіри, тобто питання про довіру його кандидатурі зі сторони урядової коаліції, достроково припинити повноваження Бундестагу. Непідтверджений вотум довіри канцлеру означає, що діюча урядова коаліція не є дієздатною, в той же час в парламенті немає іншої більшості, для створення нового уряду і переобрання канцлера через конструктивний вотум недовіри. У такому випадку федеральний канцлер просить федерального президента достроково припинити повноваження Бундестагу поточної каденції і призначити нові вибори.**
- **Федеральний канцлер вважається в ФРН одним з центрів політичної влади. Опираючись на більшість в Бундестазі він може значно впливати на формування федерального законодавства. Але зважаючи на значну роль Бундесрату в законотворчому процесі та пропорційну систему виборів, яка веде до проходження в парламент більшої кількості партій та формування уряду тільки через утворення коаліції в парламенті, позиція канцлера на практиці є значно послабленою і її не слід порівнювати з тим об'ємом повноважень, які наприклад має прем'єр-міністр Великої Британії. Особливо це видно у випадку утворення різних більшостей в Бундестазі та Бундесраті. В такому випадку федеральний канцлер вимушений при реалізації своєї політики йти на великі компроміси з партіями опозиції для забезпечення проходження закону через Бундесрат (при законах, що підлягають обов'язковому підтвердженню через Бундесрат)**

- **Завданнями федеральних міністерств є організація державної адміністрації на федеральному рівні. Політичне керівництво федеральним міністерством здійснює відповідний федеральний міністр. Координацію окремих напрямків діяльності міністерства здійснюють державні секретарі, разом з міністром вони належать до керівництва міністерства. Державні секретарі становлять проміжну ланку між політичним керівництвом в особі міністра та бюрократичним апаратом міністерства і підпорядкованих йому органів державної адміністрації. Бюрократична робота здійснюється в міністерстві окремими рефератами, на чолі кожного реферату стоїть керівник реферату. Декілька рефератів міністерства об'єднуються в відділ, який очолює начальник відділу, який і несе політичну відповідальність за роботу свого відділу. Державні секретарі та начальники відділів належать до категорії державних службовців з політичним статусом, тобто на відміну від звичайних державних службовців, законодавчо захищених статусом державного службовця, можуть бути у будь-який момент достроково відправлені урядом у відставку. Сам федеральний міністр статусу державного службовця не має, його посада є посадою політичною, а не посадою державної служби.**
- **Не зважаючи на те, що керівництво міністерств визначається політиками, на практиці в Німеччині спостерігається відносна автономність діяльності бюрократичного апарату міністерства та підпорядкованих йому органів державної адміністрації. Політики не можуть необмежено ігнорувати думку та волю професійних державних службовців на вищих щаблях державної адміністрації (керівників рефератів міністерств).**

- **Можливості міністра вжити санкцій по відношенню до окремої посадової особи сильно обмежені законодавством про державну службу. Окрім того великій кількості професійних державних службовців кореспондує незначна кількість політичних керівників міністерств та державної адміністрації.**
- **Тому в Німеччині у порівнянні з іншими країнами слабо виражений політичний контроль за федеральною державною адміністрацією. Це має особливе значення в тому контексті, що більшість законопроектів готується в федеральних міністерствах. У більшості випадків вплив політики на їх конкретне формулювання проявляється у дуже пізніх стадіях і в незначному обсязі.**
- **Кількість федеральних міністерств та міністрів та обсяг їх компетенцій визначає федеральний канцлер. Здебільшого партії домовляються про це під час коаліційних переговорів, а також визначають особистий склад політичного керівництва міністерств - кандидатури федеральних міністрів та державних секретарів. На даний момент в ФРН існує 15 федеральних міністерств.**

◦ **Список використаної літератури**

- **1. Беяева Г.П., Ливанцев К.Е. История государства и права зарубежных стран. - Л.: Изд-во Ленинградского ун-та. 1967. - 48 с.**
- **2. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник. М.: Бек, 1996, с. 307-309, 323.**
- **3. Конституционное право зарубежных стран. Учебник для вузов. Под общ. Ред. М. В. Баглая, Ю. И. Лейбо, Л. М. Энтина. - М.: Издательство НОРМА, 2000.**
- **4. Страхов М. Історія держави і права зарубіжних країн: Підруч. для студент. юрид. спец. вищ. закл. освіти.- Х.: Право, 2001.- 415 с.**
- **5. Чиркин В. Е. Конституционное право зарубежных стран. - М.: Юристъ, 2002.**
- **6. Шаповал В. Державний лад країн світу: Довід.- К.: Укр. Центр Правн. Студій, 1999.- 320 с.**